

Jaaynde pinal e kabaruji Fedde Bamtaare Pulaar e Muritani, yaltoore lewru kala
Yamiroore jaltugol t°20/PR mo 27 noowammbar 2006 – sosaa ko e 1980

Jodnde : Socogim PS 160-A |lowre geese : pulaar.org – iimeel : fooyrebamtaare@gmail.com

t°190

suwen 2020
Coggu : 200 mb

Hooreejo caaktugol :
Bookara Aamadu Bah
22 09 40 33 / 46 96 19 58
bokarba@gmail.com

Hebbtinnaa ko to Muulirde Ngenndi (Imprimerie nationale – Nouakchott, Mauritanie)

Daarti : Laabittingol tagegol Aadama (3)

“... nde geno yidi tagde Aadama (JKM) ndee, o lonngini leydi ndii, O wiyi dum “maa mi tag tagoore duumotoonde e dow maa, ina e ndeen tagoore dooftotoobe mi, ina e maabbe kadi wofoobe mi.”

hello 7

Cosgol goomu sardoobe ngam yellitaare demde ngenndijje Pelle pinal njabbiiima

Ñalnde 15 mee 2020, en kebii kabaaru cosgol nder Suudu Sardi Ngenndi, Goomu sardoobe (Goomu depiteej) daraniingu yellitde demde ngenndijje. Ender duum, jokkorde pelle pinal (FBPM, APRO-LAWO e AMPLCS) kollitii heen weltaare mum en...

Jokku taro hello 3

Fooyre Bamtaare jokkondirii kadi e hooreejo Goomu nguu, hono Kajjata Maalik Jallo ngam haa faccirano faandaare maabbe e nguu goomu...

Jokku taro hello 3

Muritani e koronaa : “hoto mantee, jamma suwaa weetde”!

“Koronaa” wontii wowlaandu ndu demde aduna oo kala kawri. Elebbi battindiidi dii, ñawu koronaa hawridinii aduna oo kala, yoobiima pittaali keewdi, teenji noon e leyde hirnaange dee, kono kadi ronkaama dañaneede safara haa won naalanke gooto qirrii, e nder jimdi mum wonde “koronaa koko horana”. Hay so tawii en njettaaki doon tawo, ngonka Muritani ina faayni.

Hello 6

Koronaawiris he Kayhaydi : “en ngalaa kañje e kaalis, kono eden njogii hatanteebe”

Hello 6

Neegre huccinaande e rewbe : Sariya mo rewbe kooyaa

Ñalnde 6 lewru mee, laamu Muritani jabii eëbaande sariya kabotoodo « neegre huccinaande e rewbe e sukaabe rewbe ». Yolnde taccaama kono dum laatotoo ko caggal nde Suudu Sardiji dagni dum. Eden ciftora noon hono oodoo sariya hollitaama maa won cili didi Suudu Sardiji (S.S.) leydi ndii endu saloo dagnude dum (e kitaale 2012 e 2018). Mate won ko waylii gila ndeen e nder Suudu hee ? Maa dum laab en e dumunnaaji garooji dii.

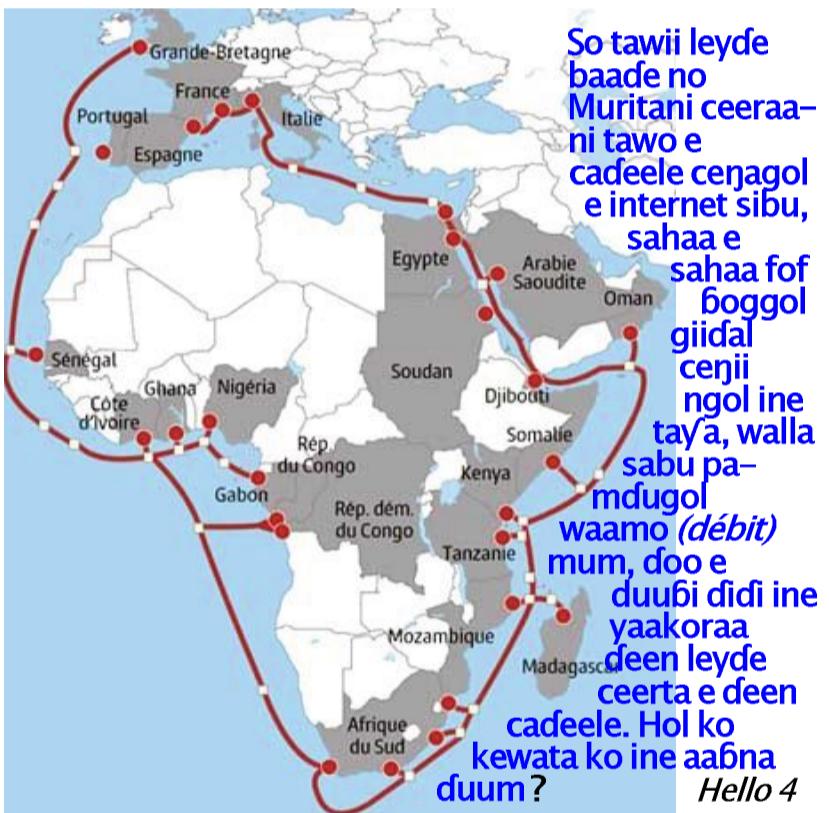
Hello 3

Aali Yero Joob e njangu tuddunde Dajana (marsa 1908)

Aali Yero Joob jibinaa ko hedde hitaande 1884 to sahre Fanay-Rewo, wiyya kadi Fanay-Nakwaar. Galle maabbe ko juulbe janngube kono be ngonaa lollube, be njeyaaka he galleeji laamotoodi. Be njeyanooka kadi he galleeji diine mawdi, o jeyanooka he hinnde Tooroobbe heeroriibe ceernaagal. Nde o woni suka, o naati jannde ko he dudal Ceerno Alfaa Muusaa Sih mo Fanay-Waalo. Ndeke holi ko addani Aali Yero Joob yande he tunndunde tuubakoobe he gardagol jiiloowo tunndu Dajana ? Hakkille makko koko diwnoo walla ? Ko o koomtaado no won heen he hoohoobe wuro ngo mbiyri ? O yaaw arde maa o wonaa peewnitinoodo ?

Hello 5

Boggol giidal « 2Africa »: Jooni Afrik seerta e cadeelele internet!

Hello 4

Meduun Loh, « Oo kodo kaawniido »

Kudol Abdullaay Siree Bah

Abdullaay Siree Bah

e Ndakaaru 1984, Moobondiral URTNA

Meduun Loh

Ciftoren Aamadu Hampaate Bah (15/05/1991 - 15/05/2020)

Duubi 29 jooni ko Aamadu Hampaate Bah sankii, sibu wonnoo ko ñalnde 15 mee 1991. Baaba makko wiyatee ko Hammadi Paate, yumma makko ko Kadiija Paate Pullo Jallo. Aamadu Hampaate Bah, ko kuuñdu-noodo e gaandal gila ko suka, seede mum ko deftere makko nde o winndi e demngal Farayse tiioriinde "Étrange destin de Wangrin" nde nganndu-daa, ko joom ciimtol oo e hoore mum wadi mo fido, fillani mo nguurndam mum gila omo yahra e duubi sappo e didi (12). Oon holliti mo, nde o huutortoo innde Wangrin ndee e nder ciimtol ngol, o waasa wadde heen innde mum anndaande ndee. Nde wangrin fidata mo ndee, yahii ko ine abboo e lebbi keewdi, jamma fof oon ine tinndana mo, ine duusiree Aamadu Hampaate Bah hoddu, omo winnda. Wangrin ko korsin-noodo mo wonnoo, sibu kanko e kaaw mum Aamadu H. Bah ko be sehilaabe. Kanko Aamadu H. Bah omo heewi wiye "wonaai miin bulhii maa wadi pefol" "Étrange destin de Wangrin" ngol, ko mi pillanaado tan no dum yahrunoo." Oon wiyi mo, "maa mi fillane daartol am, mi rokku maa innde Wangrin kuutoro-daa nde e deftere ndee, janngo e jam, so mi yiyaaka, mooftanaa aduna." Ndeke en paamii kala ko mooftaa e aduna ine nafa, haa heddii tikkere e jamfa.

Neddo waawi ko fewjude kono ko Alla gaynata. Hoddio faliima, Wangrin sankii tawi joofnaani daartol ngol. Kono kunagol makko e Aamadu Hampaate Bah timmii. Sibu nde o faayi hoyre makko, o halfini gawlo makko biyeteedo Jeli Maadi, nde fillanta A. Hampaate ko heddii e daartol koo. Oon ari hodaade A. Hampaate ko ine wona lebbi didi ngam jokkitande dum ko heddii koo.

Aamadu Hampaade Bah ko suka jontide-noodo e mawbe, o jaangii Alquraana e Ceerno Bookar mo nganndu-daa wonaa tan ceerno to bannge jaangingol Buraana, kono ko jaanginoowo "hol no suka foti si-foraade e nder nguurndam", woni ganndo gede renndo.

Aamadu Hampaate Bah ko korminoodo jojjande aadee kadi dooftii dum. Kanko

wiyatnnoo "kala ko Alla tagi ine jogii hakke". Hay haayre neddo weletaake tan hela dum e dow belaade. Omo wiya hay e nder renndo Fulbe, so neddo yidii siroyde baaji lekki, alaa e sago wooda ko nawori wada e lekki kii ko nanndi e gawri. Omo wiyatnnoo yimbe bee hoto kubbin pittaali jawdi.

Omo anndiranoo wonde peertudo, dondo hakilantaagal, wonde bittoowo dowrowro.

Ko e hitaande 1971, Aamadu Hampaate felliti jokkude njilluji mum nder aduna, jowitiidi e widtooji. O seeraani e danle widto haa nde rafi fooli mo.

Aamadu Hampaate Bah 6amii winndude gila ine woni suka to bannge duubi, kono mawdo to bannge hakillantaagal. Ko o doyatnoodo e binndol, o hijkiyinoo heen haa jamma wajobina. O daranii kadi rentinde coñce Fulbe, jime e jimdi, cifti e daari, Pulareeje, payka, ittude dum e coñce jangtaade egginde dum e coñce binndaade.

Omo joginoo ñeeñal e peerndam hum-pitaade e widtude yoga e gefe e aadaaji leñol Fulbe, omo yubbinatnnoo jime jeewte e nder rajooji haa e teleoji jeewte jowitiide e widtooji makko.

Ko he deen golle pattamlame, renndo ngoo hormorii mo, yidiri mo deen golle, o teddinaa. O woni gittanaado gedal.

Deftere makko "Le petit Bodjel" (Bojet Tokosel ngel) ina siimtana en daartol wojere tokosere wonnoonde e faggaade hooraagu, caggal wontoyde dum neddo, kono ko kiidal e podooje e belaade makko mawde.

Kuumeen e Kaydara, Fooyre Hoodere Mawnde wolla Bojet Tokosel, ko ina artira tawaangal Fulbe e diina Islaam, deen defte ko fannu keeriido e widtooji e daarti kee-riidi, pannoriidi coñce Fulbe.

Njeddo Dewal, yumma mum deeyre, holliri e hitaande 1985 leepte dow Fulbe, rokki facciro e dow yiyannde adunayan-keere ko faati e "Muso koroni" (dewe/nayewel'). "Tinndi e cifti Mali" yalti e hitaande 1987. "Amkullel, L'enfant peul", (Amkullel, Cukalel Pullo). Ko dum binnda-

nde cañiide jaltude lebbi jeegom, caggal maayde makko. "Kaydara" HamPaate Bah rokkii janngoobe winndannde yuumtunde jogiinde njuñbudi kelmeendi galdunde natal e dillere jime Afrik.

Aamadu HamPaate Bah, e nder njuuteen-di nguurndam mum fof, yidde mum burnde tabitde e jaaldude, wonnoo ko hol-lirde bure teentude de coñce njogii, tammbirii demngal. Yidde tawtinde gannde lugge teentude e nder pine Afriknaabe e fannu kuubtidindo.

Huunde e Wasiyaaji Aamadu Hampaate Bah feewde e Afriknaabe haa teentji e Fulbe:

Onon jibinanne Afrik, tiidnee dañbee ganandal. Ko goonga nih, hakkille woni ar-wannde innama aadee, kono paamen ko gandal dadif hakkille. Nde wonnoo ko neddo heewi hakkille koo fof, so o arii do o anndaa o dartoto.

Onon Afriknaabe haa teentji e Fulbe tiidnee njanngée, njanngoron demde mon neenije. So dude kode ndadii on, ndutto-dee janngoyde demde mon. Woto ñale waas, birdugal ne waasa.

Onon ardiibe gure haa e dente, so fitina dookiima hakkunde mon, tiidnee ñawndree diin fitinaaji kaaldigal jamyamal.

Tiidnee, kala ko mbaaw-don anndude e

nder nguurndam, mbadee no on nganndaa nih. Ngati ganndal ko anndude anndaa. Eden mbaawi wiye, ngol konngol jeyaa ko e konngi di o burnoo teenjtinde. Janngidiibe makko teskinooma e makko ganndal toowngal, haa laabndii mo : "Aan kam Aamadu Hampaate Bah, holjaabi-haadtir-de mo njaltu-daa"? O wiya been: "njaltu-mi ko e jaabi-haadtirde ine wiye mi anndii mi anndaa!" E nder Afrik, so nayeejo maayii ko defterdu sumi. Heewbe ine ñakki faamde ko paynditii-mi e ngol konngol. Ine wadi mawdo joom duubi 12 e suka joom duubi 72. Ndeke hakkillantaagal yowitaaki e keewgol duubi. E nder bataake makko juutdo mo o huccitinnoo e cukaagu Afrik, omo wiya heen : "kaaldo-wo e mon oo, ko e gooto e adiibe jibinee-de e nder teeminanne 20^{sire}".

"Nguurndam neddañke wayi ko no lekki mawki nii, dummbude ki wayi ko no war-taade nih, daccude pinal mum fasnoo pinal janangal tawo a wonata dum haa badaa. Booyde leggal e ndiyam wattataa dum norwa". Mbayee hono noo kiin lekki toowki ki giye mum mbertorii banngeeji fof, lekki katojinki e dadi mum ñibotoode e goddi dii ko hono noon ne enen ne kato-jinir-den e wonde yimbe udditiibe e pine mum en, kono udditanibe pine godde.

Ngam yubbinde ngal doon gollal mawngal, eden katujini e njogitaaje didi kimmude : ko adii fof, ko luggidinaade e hisnude demngal mum neeniwal, njogitaari ndi hono mum alaa wonande finaa-tawaa leñol, caggal duum, ko jogaade ganandal kimmungal e demngal njiimaandi (*to Mali ko demngal Farayse*), njogitaari kimmundi, hay so haadt angal walla denndaagal ley Yi Afrik haaldude, faamondirde e anndundirde e koye mum en, kadi angal wonani en coktirgal hakkunde men e leyde godde, kadi angal rokki en far-tanje waawde haaldude, nanondirde e winndere ndee kala.

Umar El Hajj Caam, Iollirfo Jaayre Pinal

OFFRE DEWLI

à partir du 3 avril 2019

L'offre n'inclut pas Thuraya, les îles et les satellites

Pour plus d'informations, contactez le service clientèle au 122

**AVEC CHINGUITEL,
LE MONDE EST À VOTRE PORTÉE**
Bénéficiez de minutes internationales
pour communiquer en toute liberté

35 Minutes
Valable 30 jours

390 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*35#

*590*035# ■■■

15 Minutes
Valable 15 jours

170 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*15#

*590*015# ■■■

5 Minutes
Valable 5 jours

60 N-UM

CODE D'ACTIVATION

*590*5#

*590*05# ■■■

شقيق
Chinguitel
Membre du Groupe Engie

Cosgol goomu sardoobe ngam yellitaare demde ngenndiije Pelle pinal njabbiima

Nalnde 15 mee 2020, en kebii kabaaru cosgol nder Suudu Sardi Ngenndi, Goomu sardoobe (Goomu depiteeji) daraniingu yellitde demde ngenndiije. Nguun Goomu ine anniyii semmbinde darnde pelle pine ngenndiije daraniide bamtaare demde dee duubi keewdi jooni ; hirjinde kuutoragol majje nder denndaangal fannuji nguurndam leydi ndii (kewuuji laamu, jaayde binndeteede e kaaleeteede, caaktugol binndaade ekn) ; daranaade kuutoragol majje burngol moy'ude e nuundude nder jaayde laamu e jaayde keeriide ; daranaade laawdingol kam e naattingol dee demde nder tippudi nehdi e jande leydi ndii, kam e naatnugol majje nder karallaagal kumpital (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft) ; wallitde cosgol laylayti parlemaan e nder diiwanuji Afrik dii ngam bamtugol demde Afrik. Nii Yilirde Goomu nguu lelorii :

- Hooreeo : Kajjata Maalik Jallo
- Cukko hooreeo : Jemal wul El Yedaali
- Ciimtoowo : Ba Madiin
- Kalfinaado kumpital : Muhammed Lemiin Siidi Mawluud
- Kalfinaado kaalis : Idriisa Kamara.

Fooyre Bamtaare jokkondirii e hooreeo goomu nguu, hono Kajjata Maalik Jallo, ngam berydaade laabitinande on gede goomu nguu.

Naamne tati feewde e Kajjata Maalik Jallo, hooreeo goomu nguu

1. Fooyre Bamtaare (FB) : Sokna Kajjata Maalik, ada waawi haalante min maanaa Goomu depiteeji ngam yellitaare demde ngenndiije nge cosdon he nder Suudu sardi nduu ?

Kajjata Maalik Jallo (KMJ) : Fooyre Bamtaare jaaraama rokkude mi fartanje faccirde banndiraabe bee gede dee. Odon nganndi sardiji ndernderi Suudu nduu ina ndokki dipiteeji dii mbaawka tafde e nder suudu hee goomuji di eddaaji tati ceertudi. Edda gadano oo jeyaa ko e njubbudi suudu nduu, ko goomuji tuugiidi e pelle dawrugol, ko diin goomuji peñinta mbaydi politik suudu nduu. Lannda fof njogika ko ina tolnoo e dipiteeji jeedidi fayi dow, ina jogii hakke sosde nguun goomu sardoobe (*groupe parlementaire*). Lanndaaji di ngalaa ndeen limoore ina mbaawi rentinde sardoobe mum en, mbaada goomu ngoottu. Dipitee ina waawi waasde jeyeede e hay goomu ngoottu ; oon sahaa o wiyetee ko o winnditaaki (*non inscrit*). Edda dimmo oo, noddi ko "diplomasii", ko goomuji cehilaagal hakkunde dowla men e dowlaaji goddi, yero goomu cehilaagal Muritani-Farayse, walla Muritani-Senegaal ekn. Edda tatabo oo, ko goomuji fannuyeeji, yero goomu kisal weeyo, goomu kisal coodoowo-kuutortoodo, goomu

ndeenda cellal ekn.

Eddaji didi battindiidi dii, debi waade ko no cinnde dee, taffe diin goomuji tayanta koye mum golle de njidi wafde, kono ko maa ardorde suudu nduu jaba goodaangal maabbe. Goomu heen fof ina farlinaa e mum jogaade sardiji njubbudi mum, adda doggol dipiteeji ciifdi ina njeyaa heen, elna bayyinaago mum politik, toddoo yiilirde mum. Ko fawaade he dii sardiji goomu nguu waawata heftineede. Feere sosde hono diin goomuji heewi ummoraade ko e depitee gooto ; oon hollita mijo ngoo musidbe wodbe ; jabdo kala innde mum winndee heen, be timmitina sardiji dabbaadi dii. Ko oo fannu goomu dipiteeji ngam yellitaare demde ngenndiije sosaa. Ko miin addi mijo ngoo, e nder beetawe gooto ndañ-mi siifoobe ko ina rokka mi mbaawka tafde goomu nguu. Duum wadhoo ko nalnde 31 saawiyee 2020, kono ko e dee balde min kebi yamiroore ndee.

2. FB : Holi faandaare walla paandaale tayañfon nguu goomu ?

KMJ : Paandaale goomu nguu ko deedoo : 1. yellitgol e laawdingol demde ngenndiije dee ; 2. naattingol demde dee he nder tippudi nehdi e jande leydi ndii ; 3. kuutoragol demde dee he nder cenje nguurndam leydi ndii kala. Jamminorde (tiitoonde) goomu nguu ko "Naatnaatondiral - Bamtaare - Jam renndo".

3. FB : Holi mbaawka goomu nguu jogii e hol to golle maggu tuugnotoo ?

KMJ : Ko adii fof, goomu nguu ina yooga semmbe mum e doole Suudu sardi nduu. Depiteeji ko hoolaabe besngu, joodfaniibe dum, ko be joom en hurum en. A be njogii mbaawka ebbude sariyaaji e benninde dum en, so keewal suudu nduu jabii. So dum yawtii, golle goomu nguu gadane, ko hirjino feewde e depiteeji dii e koye mum en, ko hirjino feewde e gofornoma oo (laamu nguu). Dum noon, goomu nguu, heen bannge, ina sokli semmbineede to bannge besngu nguu ; to bannge goddo oo, maa ngu wallit pelle pine darinoodde gila hanki e hecci hanki dee, ngam yellitde demde dee. Goomu nguu maa waawu jokkondir e sardoobe afriknaabe jogiibe ndeen yidde fof, ina waawi walikinaade kala jubbule e kala gede de luutondiraani e doosde leydi ndii.

Fooyre Bamtaare Hooreeo caaktugol

Bookara Aamadu Bah
bokarba@gmail.com

Winndoobe :

Aamadu Malal Gey
Njaay Saydu Aamadu
Jibriil Muusaa Joop
Malal Sammba Gise
Gelaajo
Muttaar Bah

Njaru : 20 MRU... 500 FCFA...
\$1.50... €1

Lowre enternet : pulaar.org
limeel :
Fooyre_bamtaare@yahoo.fr

ARPRIM

APROLAWO

AMPLCS

Bayyinaango faatungo e Goomu sardoobe daraniibe bamtaare demde ngenndiije

Kabaaru didmo beldo kadi ummoraade e Suudu Sardi ngenndi : so cosgol Goomu depiteeji daraniidi bamtaare demde ngenndiije. Ko dee paandaale Goomu depiteeji dii dotti :

- wallitde darnde pelle pine daraniide bamtaare demde ngenndiije dee duubi capande jooni ;
- semmbinde kuutoragol demde dee e nder denndaangal fannuji nguurndam leydi ndii (kewuuji laamu, jaayde binndol e haala, caaktugol binndaade ekn) ;
- daranaade kuutoragol demde dee burngol moy'ude e nuundude nder jaayde laamu e jaayde keeriide ;
- daranaade laawdingol kam e naattingol dee demde nder tippudi nehdi e jande leydi ndii, kam e naatnugol majje nder karallaagal kumpital (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft) ;
- wallitde cosgol laylayti parlemaanii nder diiwanuji Afrik dii, daraniidi bamtugol demde Afrik.

Deedoo paandaale dee ine njahdi e ko buri heewde e paandaale pelle pinal Pulaar, Sooninke e Wolof dee ; duum tan ina yona sabaabu cembingol pelle dee ndee feere cosgol Goomu parlemaan nguu.

Ko dii dalillaaji ngaddani Jokkorde Pelle pinal dee :

- hollitde weltaare mum e Suudu Sardi nduu, hollitndu laawol didmol jooni, kañbagol mum e bamtaare demde ngenndiije dee kam e kuutoragol mum en e denndaangal fannuji nguurndam leydi ndii ;
- yettude depiteeji puudufi mijo cosgol nguudoo goomu, kam e denndaangal depiteeji dii sabu mum en jabde benninde mijo ngoo ;
- yettude ardrode suudu sardi nduu kam e juubbule mum fof sabu mum en jabde e heftinde nguu goomu cemmbinoowu kuccam kesam yet-tadam ngam kuutoragol demde ngenndiije nder golle parlemaan oo ;
- eeraade Muritaninaabe kala nde cemmbinta ndee feere naftorre Muritani ;

Yanti heen, e oo sahaa cadtudo wonande aduna oo, sabu ñawu kuubtodinngu Koronaa wiris, Jokkorde ndee ina :

- duwanoo Muritani kam e winndere ndee e kuusal mum, nde poolata nguu ñawu ;
- ina hesditina noddango mum feewde e denndaangal terde mum, do mbaawi wonde fof, mbele ina njokka pinndingol bensgu nguu mbele ina dooftoo kuule de juubbule laamu jogiibe oon hattan cakkitta dee.

Nuwaasoot, ñalnde 16 mee 2020
Yilirde Jokkorde ndee

Neegre huccinaande e rewbe : Sariya mo rewbe kooyaa

Nalnde 6 lewru mee, laamu Muritani jañii ebbaaande sariya kabootodo « neegre huccinaande e rewbe e sukaabe rewbe » ko yolnde taccaa, kono dum laatotoo ko caggal nde Suudu Sardi (Assemblée Nationale) dagni dum. Eden ciftora noon hono oodoo sariya hollitaama maa won cili didi Suudu Sardi (S.S.) leydi ndii endu saloo dagnude dum (e kitaale 2012 e 2018). Mate won ko waylii gila ndeen e nder suudu hee ? Maa dum laab en e dumunaaji garooji dii.

Kono gila e jooni, ebbaaande sariya ndee fuddiima jibinde haala sabu pelle daraniide jojjande aadee, kañum en fof e waasde yon-dinaade e kuule sariya oo, ine mbeltii e yettugol laamu ebbaan-de ndee, kono ngoya senngo, innitortoobe daraniibe diine, be heddiibe bee cifortoo « doole nibbere » puudfiima hollitde luulndagol mum en ebbaaande sariya oo, sabu hiisoraade mo no sariya luulndiido diine nii. Been kadi ngori tafbe fedde ina inniri koye mum en « yidbe Nulaado Alla » daraninoobe, hay nde Wul Mukaytiir (tuumanoodo wonde ñijii nulaado Alla) tuubi (no diine wiyyi nii), be ndaranii tan ko yo daande mum habbrite. Hay so tawii noon e nder ngoon duko, dipitee biyeteedo Saadaani mintu Kaytura (jeyaado e lannda Tawaasul) ina semmbini sariya no feewi, haa dum jibini luural hakkunde makko e won deen jagge e nder parti oo.

Goonga eden njogii tawo kulhuli mbar ndeedoo ebbaaande sariya heboraani rewde do keddiidi dii ndewnoo doo, tawde wonii ko heewi e wonnoobe dipiteeji ndeen, ko kam en tan nduttii e Suudu Sardi nduu, kono nde wonde ko heewi e maabbe ko alanaa en (ndiyam laana), ina gasa do laamdo leydi wuorii heen fof, ko toon be ngabbertoo. Eden njaakorii tan, do neegre feewde e rewbe yetti doo hannde, so warkoyaagu, laamu nguu ina faami dum natti hankati

Jokku hello 8

Boggol giidal « 2Africa » : jooni Afrik seerta e cadeele internet !

So tawii leyde baade no Muritani ceeraani tawo e cadeele cenagol e internet sibu, sahaa e sahaa fof boggol giidal cenji ngol ine taya, walla sabu pamdugol waamo (*débit*) mum, doo e duubi didi ine yaakoraa deen leyde ceerta e deen cadeele. Hol ko kewata ko ine aabna duum ?

Gila e kitaale 2012, internet leyde baade no Muritani rewatnoo ko e boggol giidal biyeteengol « Africa Coast to Europe (ACE) », hono boggol « Daande maayo Afrik feewde Orop ». Kono, hono no kollitirno-den e tonngode 188 Fooyre, pelle baade no Google e Facebook (joom WhatsApp kadi) mbadii kaalis keewde e dii duubi tati cakkidiidu ngam jokkondirde paabi-kebe mum en (data center) rewrude e cosangol koye mum en boogi giidal geec di njeyani koye mum en. Seede mum, ko ina wona duubi 10 jooni, ko 5% boggi dii be njeynoo. Kono hannde, ko kambe njeyi feccere (50%) e boggi geec dii, tee, doo e duubi tati paadi (doo e 2023) ko kambe njeyata heen fotde 95% ! Yidde wiye tan, be ngori ko e jiiraade ngam jeyande koye maabbe boggi maabbe, be keeroro kabaruji e kebe dewrooje e kuutorde maabbe. Duum noon firti ko maa njiimaandi Dental Dowlaaji Amerik (DDA) dowyah-ngartaa internet beydo. Hannde, fotde 80% e waraango enternet tiindii ko DDA, nde tawnoo ko toon paabi-kebe pelle biyeteede GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft) buri heewde.

Ko duum nii jeyi sabaabu leydi Siin ne daraade hannde ngam ruppaade ndeen yowitaare e aña dadeede. E hitaande 2021, maa boggol Siin gadanol (12 000 km njuiteendi) yetto Farayse. Ngol rewri ko Pakistan e Jibuti e Kenya e Misra hade maggol joofde Marsey (Marseille).

Ko duum kadi jeyi sabaabu dentugol sosiyeteeji 8, tawi ine jeyaa e mum en Facebook (Amerik), e Orange (Farayse) e China Mobile International (Siin), ngam sowtude boggol giidal nder geec, boggol inniraangol « 2Africa », tuggi Laamaandi indentundi (Royaume Uni), rewra Purtugeec, ara fiiltoo Afrik haa hawra. Ngoldoo boggol maa paroy e hitaande 2023 walla 2024. So ngol gasii maa ngol maa beydu waamo internet donje Afrik ndee, sibu anniya joom en boggol ngol, ko yo waamo maggol burto waamo boggi kuubnanooji Afrik internet hannde dii fof so ndenndii.

Njuiteendi ngoldoo boggol « 2Africa » ko 37 000 km ! Pelle dentude ngam feewnude ngol dee, ko deedoo : Orange, China Mobile International, Facebook, MTN GlobalConnect (Afrik worgo), STC (Saudi Telecom Company), Telecom Egypt, Vodafone (Biritaan) e WIOCC (West Indian Ocean Cable Company). Ko fedde wiyyeteende Alcatel Submarine Networks (ASN) halfinaa feewnude ndee ebbaande moolanaande inniraande « 2Africa ».

Boggol ngol maa jokkondiroj Orop hirnaange e Fudnaange badiido kam e leyde 16 afriknaaje rewrude e geec Mediteraane, Maayo wodeewo, jookdu Aden, tufnde Afrik wonnde e geec iñ-jeejo haa yettoo sorfundu Bonne-Espérance, roondtoo geec Atalantik haa yettoo Biritaan-Mawdo. So ngol gasii feewneede maa ngol newnu kuunugol 4G e 5G, kame internet waamo toowngo. So tawii kay leydeele jokkondiraade dee, kuutorima dum no haanirta nii, sibu eden nganndi, yero tan e Muritani, hey kattande boggol ACE goodngol hannde ngol ine ngoddi huutoreede e naftoreede, ko duum nii tagi haa hannde leydi ndii ruuddata ko e 3G leefdo boom. Haralleeb haa kollitii boom ko yoga e leyde Afrik kuutortoo heen ko hedde joyabal (20%) kattande diin boggi. Duum woni leyde dee naftortako no feewi kattande goodde dee.

Ina yaakoraa kadi ngoldoo boggol so arii, maa

taygol internet uso sibu laade ndiyam njogoraani daasde ngol sakta tayde ngol, sibu ko ngol ubbeteengol fotde meeteruuji 3 nder leydi, nder luggere geec, tee maa ngol rommbo nokkuuji geec ganndiraadi feddeendi dii. Maa ngol loow 16 funere do boggi gooddi hannde dii loowi pune 8 fat.

Kulol mawngol noon ine woodi : hol no kebe meeden (sirruji men) jogorde rewde e ngoldoo boggol njogori hisnireede ? Wadi noon jeyi ngol ko pelle keeriide baawde ardinde nafoote njuaagu, haa ko wadananoobe dum bee, hono besnguji leyde dee, ndonka naftoraade dum.

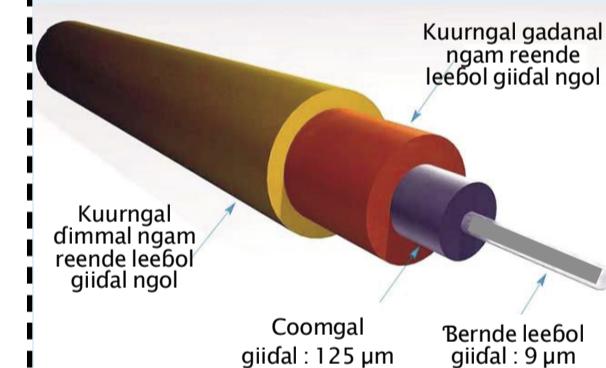
Facebook ine reerdi e Afrik sibu ine anndi afriksaabe cenaaki e internet no moyyi, sibu hannde ko nayabal e maabbe tan cenji heen. Ndaa nguu ñawu koronaa kuubtodinngu kadi hollitii nafoore internet to bannge golle, jande ekn e sahaa mo yimbe ngori e dummbere. Dum firtitan, ko nafoore internet ko ko beydii tee jogori beydade e winndere ndee e duubi paadi...

Bookara Aamadu Bah

Boggol giidal

Jokkorgol boggol giidal wadi ko neldorf giidal e kebbotoongel giidal, leebol giidal ina jokkondir hakunde mum en.

Leebol giidal wadi ko korwe didi weer ummiido e oogaande wiyyeteende *silis*: korwal burngal famfude ngal ina lommbii e burngal mawnude ngal. Burngal famfude ngal woni bernde ndee ; ko e maggala caafal annoore loowngal kabaruji dii rewrate. Korwal mawngal ngal, ko coomgal kuuringal e tokosal ngal ; ko kanngal dowata annoore ndee (so annoore ndee saytii e maggala ruttoo reftha bolol, woni bernde ndee).

Korwe didi dee ina mbadanee kadi kuurngal godngal dalli ngam hisnude fof : « bernde + coomgal ». Kuurngal ngal nafata tan ko soomde, alaa golle e nawgol annoore ndee.

Leebol giidal goyngol en ngol, tekkeendi mum (*hakkundol mum*) ko 9 µm (*mikoro metruuji 9*). Hakkundol coomgal ngal ko 125 µm. Tekkeendi leebol sukundu ko hakkunde 50 haa 100 µm. Dum firti ko leebol giidal e coomgal ngal e kuurngal ngal fof so ndenn-dii, tekkeendi mum en debata yerondirde ko e tekkeendi leebol sukundu. Bernde leebol giidal ndee, leebol sukundu buri dum tekkude laabi 5 haa 10, ndeke ina famdi no feewi !

Mbeelu (*spectre*) njuiteele wempey Yo (*longueurs d'ondes*) ina feccoo e pecce tati : heen feccere ko mbeelu ngu iyotaako tolndonndirnde e caafal dow-wiyolee, (*Ultra-violet*) heen feccere ko mbeelu njiyotoongu tolndonndirngu e noorde/goobuji timtimol, feccere heddiinde ndee ko mbeelu ngu iyotaako tolndonndirngu e les-bodewol (*infra rouge*). Ko nguudoo mbeelu ngu iyotaako (*lesbodewol*) toddii laylati giidal. Kebe dee ndewrata ko e njuiteele bempey Ye 1310 nm (tellagol) kam e 1490 nm (rabbagol) nguudoo mbeelu les-bodewol.

Yontii nde Pulaar wadatee he Google Translate

Lubam noppo e muñal mi siimtane gonwonal ndee lowre lol-lunde innateende Google Translate (guugul transi-leyt). Lowre ndee inajogii mbaydi jaabngal (app). Ko buri teemedde joy ujubal (500 milliyon) neddo ina kuutoroo lowre ndee. Hannde (2020), Google translate ina wadi 109 demngal. Hade men woddayde ngandinen gollal ngal lowre ndee wadata. Lowre ndee firtata ko demfe. Yeru: binndaa he Farayseere konngol mbadtaa ngol he Engeleere walla mbadtaa ngol he wootere he 109 demngal tawateengal he lowre ndee. Lowre ndee ina mari njeñtudi mawndi, ngati nde yiyyondirri heewbe. A nde walla hay dannooboe fayde leydee godde no paamondiri he waali wureebe deen leydee.

Caggal nde en keftinii yahdu lowre nde, alaa e sago maaken (njañtoden, kaalen) muuyaade men. Woni muuyanne men ko yoo demngal men (Pulaar) beydade he doggol demde gonde to Google translate, ngati fotde demde 13 Afrikiyankooje ina he lowre he. Yontii hanti nde Fulfulde jeyatee he doggol deen demde ngati demngal ngal ko jaajngal, ko ngal cari ngal. Ina sadu to ngarataa he Afrik to ngal alaa haaloobe. Ko buri teskeede koo kam a ngal haalee he mbaydi jaaliindi he 19 ngenndi Afrikyankeeri.

E beydude heen, mi winndiino be bataake keeriido. Bataake oo soomnoo ko laabndal; holi ko tagi demngal Pulaar tawetaake he lowre mon?

Be njaabtii mi e wiye wonnde ngam demngal beyddee he lowre maabbe, alaa e sago tawa a ngal timmini kuuge de be lelni ngam heftinde demngal. Kuuge dee ko nii lelorii:

1. Ngal wona demngal binndateengal

2. Ngal wona demngal pirateengal he demde godde. Tawa ina woodi ko ina abbo he firooji ujubal (million) wowlaandu firaandu he demde godde. Tawa demngal ngal ko kuwtortengal sanne gila he laamu haa he dawrugol e gede gabbitiide he dum doon.

3. Tawa a ngal jogii yarlitiibe, muynube ngal, fellitbe gollodaade he maabbe ngam naatnude demngal ngal he lowre maabbe.

Be mbiyi-mi kadi si tawii mido anndi wonnde demngal ina huubni, ina loowi, ina hattani kuuge dee kala yo mi winndube yowre he ngol jokkol: <https://translate.google.com>, mi haala toon muuyaade am e tuugnorde gaddande-mi hoolaade wonnde demngal ngal ina haani beyddee he lowre maabbe.

Ndobiimi he jokkol ngol be ndokki mi ngol, kaalanmi be tuugnorde am.

Mbiymi wonnde demngal Pulaar ko demngal tacci-keeriwal. Ko ngal demngal caringal he ngaawe haa teenji noon he done Afrik. So tawii ko binndol, a ngal jogii binndol kebtinaangol he winndere hee kala gila hitaande 1966 e ballal UNESCO. To bannge fireede demngal ngal, demngal ngal ina fira he demde aduniyankeewe burde lollude hannde he winndere ko wayi no Farayse, Angeleere, Aarabeere... Eknhaa heewi. Angal huutooree he laytol renndo ngol no feewi. Lowe ina ngoodi ko wayi no: Pulaar.org, Pulaagu.com, peeral.com,...eknh haa heewi. Angal huutooree he Facebook (fasebuuk). E nokkuuji godsi duududi masinta (sanne). Angal mari caggitorde (dictionnaires) keewde. To batte kuugal battiniingal ngal, leñol ngol ina heewi sagataabe yarlitiibe fasniibe demngal ngal be ngalaar darnde so wonaa yo ngal heftine. Caggal nde mbinndu mi dum doon fof, kollir mi tuugnorde am, njahmi to jaabngal maabbe gonngal he Playstore, mbinndumi toon muuyaade am kadi.

Holi feere jogaande?

Jooni noon, banndiraabe ina moyyi kadi mbo woni he men kala winnda be, wiya wonnde ina hatojni he Pulaar oo nde naatnatee he lowre nde. Si jowe yimbe bee keewi, pawpawtordirri he koye maabbe, maa be yeew ko haalatee koo. Nde tawnoo sahaa e sahaa kala woodat ko be mbayli he kuutorde maabbe, so keewal yimbe daabooobe yo Pulaar wadte toon bee itti tan maa be yeew beydude Fulfulde nde toon.

Onon he jam.

Muritani e koronaa : "hoto mantee jamma suwaa weetde"!

Ko ina njakki lewru seeda, en kebbiino kabaaru ummoriido to ministeer toppitiido cellal nder Muritani ina hollita wonde "koronaa gasii heen", ma a taw nii dum ina jeyaa e ko addani laamu hoybinde won deen kuule ko wayi no : "couvre-feu", restoraaji uditeede, kam e nokkuuji jeeyirdi, jamaaji ekn... Kono, ellee maa mbiya ko dum mboros koronaa oo fadho. Tuggi ñalawma 23 mee 2020, 27 neddo tawaama ina ngondi heen caggal nde wiya "gasii he leydi hee", dum firti ko ñawu nguu ko fuddii feeñde e leydi hee, haa e ñalawma hannde oo, 26/05/2020, fotde 262 neddo pidaama, 9 cankiima heen, 15 heen cellii. Ñawu nguu naati e nder diwanuuji sappo e nder Muritani(3 gondi e nder nuwaasoot, Assaba, Trarsa, Barakna, Daklet Nuwaadib, Hod Fuñhaange, Adraar e Insiri. E nder ciin diwanuuji, gure 11 memaama. Dum firti tan, ko jooni koronaa naati e Muritani.

Hol ko addi dum ?

Efen mbaawi wide nii ko ñaw ngu ina woodnood ko buri ko haletenoo heen ko, dum noon wadi dum ko sarwissaji toppitiidi safara ina njakkira kabirde loskooje goodal ñaw ngu e yimbe. Ko dum wadi haa e ñalawma hannde oo, alaa nokku e opitaaluji he karoliffo e loskugol ñaw koronaa ngu, hay mo dum tuuma walla yiita e mum, alaa safara laabtudo kawraado ko oon foti safireede; heewbe ina ngoytii hay so tawii paayii koye mumen ngannda do kuccata, so ngarii e cafiride ne, doktoreebe be tawi doon be keewi ko hollitde alaa ko "njoganiidum" walla nii ndogaa dum en. Wiyeteebe cankiima e koronaa be, yimbe heewbe ina cikkiiidum (koreejii mum en) : ko wayno debbo gumminoodo farayse o, curaado fotde balde saappo e joy ko caggal nde sanjii wiya "koronaa tawaama e mum", walla biyado "sanjiiima sabu koronaa" to PK, koreejii mum e hoddifie mum fof mbiik ko oon "wonaano cellunoodo tan ko juuti" e tee nde yimbe galle mañbe curaa loskaa hay gooto e mum en tawaaka e mum.

So tawii goonga haalaama ina anna jikkuiji moritaninaabe mballitaani palagol ñaw ngu sabu e ngal doo daawal, raabo raabo ngo buri tuumeede ummori ko caggal leydi : senegaal, mali e maruk;

Maamuuudu H. Joop

Abdullaahi Alhajji Mahmuud Bah, yo Alla yurme, yaafu maa

Fulbe mbiyi : « ko yetti guurdo, woyata maaydo, yeewnata dannido ». Yettata guurdo ko golle mum, woyata maaydo ko golle mum, yeewnata dannido kadi ko golle mum, golle moy'e de leñol sokli ngam sudirde daartol mum. Ko leñol jibinta koo ena heewi kono ko yuumtata heen haa wona walla wiyeen ko kelle, heewaani, weebaani. Ko duum wadi kala nde leñol ngol yahraa jaalal mawngal, joodfoto duubi e kitaale ena sunii, ena woya. Kala kadi nde ñalngu nguu arti, maayde ndee wontata barmannde hesere, laawoore pittaali keewdi, siimtinoore gondi.

E oo doo ñalawma ñalludo 12 lewru men koorka teddunu 2020, miijooji men ne ngarti hannde ko e Abdullaahi Alhajji Mahmuud Bah, jahdo nde tijjaaka, joodtraaka, tay/do goddi, jahdudo e njoortooji e damawuji keewdi.

Oo weenndoogo 12 lewru koorka 1434, mo min njejittaa, nde maayde tay'i gidli, seerndi en, yeccataki besngu alyatimeewu e cudiido cuniido, teelko kam e endam, yidbe e gollodiibe, naw maa, hawrunoo ko ñalnde 21 lewru mors (juillet) hitaande 2013. Hikka wadti duubi jeedidi ko min ngoni e denndo yeeweende maa. Hikka wadti duubi jeedidi ko min kokkitaa e enndu soñtundu besnoore maa, besnoore nde tayondiraani e amen so wonaa ñalnde maayde jooli.

Ñalnde jofnde 12 ndee, ndeke ngonno-daa ko e mbayniigu, Geno ena humpin-maa. To Ayaawo-habirde Muritani mbad-daa derewol maa kumpital cakkitol e demngal arab degingal, jerwandal haa y'oñi.

Seydi Bah, a seernaano e dillinde berde mi-lyonjaabi banii-aadama-en, gila e muritaninaabe haa e be ngonaa muritaninaabe e nder winndere ndee. Aduna fof ena weliino e maa, ena heppanatnoo sahaa nde ngaratnoo-daa. Hay aarabeebe muynube arab ena kaa-wanoo no kattande maa e ngal demngal, ngal jinnaabe maa tawraano jinnaabe mumen, mbayi mawnude e yuumtude haa

heewbe sikkiiii wonde ma suudaannaajo walla hardaane diggindo demngal arab.

E oon jamma, yeebnoobe ayaawo fof mbeltii, lelodoyii e jaaroore maa sabu wadde ma ko ngowno-daa wadde. Duum noon bettata ko mo anndaa, kono kala ganndudo do njaltu-daa, ganndudo iwdi maa walla cawaaje maa jande, so a waawrii demngal arab ngal yeengo bettataa dum.

Kono ndeysaan, ndeke tan aadi maa e leñol, ko e oon jamma haadnoo. Jeydo, guurnoodo, cellinnoodo, loownoodo e maa ganndal e martaba, ko kañum artan-maa, naw maa tawi waynaaki hay gooto!

Hol gonnoodo

Abdallaahi Alhajji Mahmuud Bah?

Biyi Alhajji Mahmuud Umaar Daali Bah e Hajja Aysata Hammadi Kadi Ñan, Abdallaahi Alhajji Mahmuud Bah jibinaa ko e hitaande 1954 e wuro Jowol Sahre. O mawni ko e hakkunde jinnaabe makko dido bee. O nehii e nehdi sunna, o mawnidi e hak-kilantaagal teddinde aadee kala ko woni e kala no fotiri e reende hurumaaji mum e joj-

Koronaawiris he Kayhaydi : en ngalaa kanje e kaalis, kono eden njogii hatanteebe

Koronaawiris anndinii en won gure hay so ngalaa kanje e peteron, inajogii hatanteebe. Kahaydi ko wuro heedngo bange fudhaange worgo Muritani, jiimngi e maayo senegaal bannge mum rewo. Ko kanngo woni laamorgo diiwaan Gorgol. Ko ngo mawng, besngi, mooftungo fodde 60 ujunere biy Aadama. Doole wuro ngoo to bange faggudu fawii ko e gede nay : ndema, awo, ngaynaaka e njulaagu. Kono sabu koronaa-wiris, wuro ngoo dañii cadeele mawde to bannge nguura sabu tayondiral maggo e gure keewde dawatnoode he jeere hee, haa teenji e addatnoobe ligimaaji e gede godde guuraade. Yantude heen ko tay/gol yah-ngartaa e uddugol gollorde keewde. Duum jibini faafeende mawnde e nder diiwaan hee, haa teenji e wuro Kahaydi ngoo.

Sabaabu nde faamde kaan ngonka, jibinanne wuro ngoo, ko woni e wuro hee haa e wonbe ladde, pelliti renndinde doole mumen, e wallitde wuro ngoo. Adii e ndeen fotde ko Abdallaay Sammba Yero lollirdo Ablaay Njaay. Kanko tan gooto o nuldii tonuji nay maaro... Rewi e makko ko jagge wuro ngoo, gooto kala wadii fotde mum. Caggal been, ko "Kaedi Devolopement". Ndeen fedde ko denndaangal besngu Kayhaydi ko aldaa e faltaade demngal, hiinnde, maa leegal. Wonbe wuro e wonbe ladde, gooto kala dariima darnde mum. Be ndenndinii ko ina tolnoo e miliyonjaaji jeetati pawdi, e dow yidnoode wadde bitikaaji jeeyooji cogu newiingu. Caggal nde be ndonki hawrude e joodaniibe laamu nguu e nder wuro hee, be pelliti ko soodde maaro, nebam e suukara be pecci e leede 13 dee, tawi ko e inde jumaaji e jamaaji, mbele jamaa kala rokka miskineebi mum haandube heen, seeda alaa ko barke woodi". Paamen tan wuro Kahaydi ko mawng, besngi, dañde ko ina huubtidina wonaa ko weebi. Kono

kam peeje e karallaagal mbaddaama heen.

Caggal duum leegal Siñcaan Sammba Cillo, sagataabe mum ndenndinii fotde teemedde jeedidi ujunere. Be coodi nguura be mbadi daawee didi, tawi kala heen daawal ko miskineebi burbe famdude doole bee tottetee.

Laamu nguu ne addiino liddi ko adii lewru koorka nduu, kala be Allah yednoo kebbiino heen. Caggal laamu nguu ko Kan Haamiidu Baaba, oon ne junngo mum ariino e wuro hee.

Beelinaabe Besngu Beelinaabe jabaani heedde caggal e ndee hare, besngu wuro ngoo ummaniima law hirjino feewtungo e mboros korona, be ndenn-dini kabirde jowitiide e duum ngam waawde siynude gollal e nder galleji wuro ngoo no diidorino. Besngu Beelinaabe haadaani doon tan, sabu faamde be cadeele nguura dookde dee. Be ndenndi, be kawri e renndinde kop-poreeje, ngam soodde nguura e wallite besngu nguu. E dow duum, gila e wonbe wuro haa heban ma wonbe e laddeeje dii, ndenndinii fotde 8 000 000 UM (miliyonjaaji jeetati). Ina wadi noon wallitbe gila e maaro, nebam haa e suukara ekn... kaalis oo soodaa maaro, nebam e suukara. Beelinaabe ina wadi fotde 240 fooyre, fooyre fof waawii hebde : saak maaro, saak suukara, bidoj 20.

Dum tinndinta en tan, ko heewi e besnguji gure dee paamii cadeele sahaa gonaado oo. Ma a taw ko pamfugol semmbe to bannge dañal kono be etiima sukkude jolde mawde. Sabu sahaa oo ko sahaa muusdo e aldubé, alaa ko haali miskiino guurnoodo e doole mum. Wadde gure dee ne ina cebbin sagataabe bee e deen golle jibinoje njurum e jokkere endam. On najaaraama.

Daawuuda Sammba Ndongo, Kayhaydi

1997

- Mariyem Bah, jibinaado ñalnde 07 colte 1999
- Faatu Maama Bah, jibinaado ñalnde 07 colte 2002

Seydi Bah, so won mo maayde woyi, aan, maayde woyaani ma, maayde mantaani ma. Ngoy-maat tigi e jaati ko jokkere maa endam, teylaare maa e nehdi maa e nedfaagal maa e kala fannu. Ko a lesdikiniido, mo foodtaani koongu cudoriingu jibinannde walla ganndal.

A wonii baaba jurum-deero, mbaabuur, tiiddo yíyal keeci, tiiddo mbootu, baabnoodo ko heewi, mo waabaa jando. A wonii joom-galle ñamminnoodo, jarnunoodo, cuurnoodo, joom suturaaji mo alaa e yeengo. A wonii biyi-yumma pantudo korsa, tabitdo gidgol, biddo leydi, jiddo ngenndi mum haa natti sikke.

Moy/ere maa nde alaa ko yerondirtee. Timmal maa e nuundal ko loowdi ndi loowi e nder bernde maa, kuuftidinii denndaangal besngu maa, yidbe haa e gollodiibe be ngon-duno-daa. Yo Alla yurme, yaafu maa Seydi Bah!

Min kesditinii duwaaw feewde e besngu Al falaah, yíiyam e almudaagu e gardagol Umaar Alhajji Mahmuud Bah no min neldirte duwa-wuujii teentudi feewde e cuudiido maa e sukaabe maa, biibbe yummiraabe maa e denndaangal yidbe, yahdiibe e gollodiibe.

Min toriima do Alla, mo alaa ko sadti dum oo:

- Nde o yurmoto maa, o yaafu maa, o wadta barke maa e besngu maa, o lomtonoo ñe yolnde maa

- Nde o hodhat- maa e sara Nulaado mum Bajjo Aminata e Abdullaah, Mohammadu (S.A.S) e yahdiibe mum.

- Nde leydi Jowol Sahre, wuro maa jañboto maa e sara baabooy maa Alhajji Mahmuud Bah(Y.A.M)

Gelongal Fuuta lollirdo, Njaay Saydu Aamadu

Laabititingol tagegol Aadama (3)

Njokken winndannde tonngode 189

Ndeke ibliiss woppiraa ko jeynge daña gedal, aljanna daña gedal, duum noon keddagol ibliis ko ngam no heefereebé leeftira, yurmeende geno heddo e goongdinbe geno toowdo Oo, maa geno weltano be ngam salaade be doofaade ibliis. Fawii heen kadi, Iblis naamndinooma joommum yo yeew dum haa ñalnde dargaa etee o jabanaama duum. Refti ko nde Aadama (JKM), tellii e dankel mum, o joodii hakkude maleykaaji, geno werlii e makko doyngol nde tawno ko dum woni to bannge fooftere bii Aadama. Ender doyngol ngol o hoyditinaa Hawaa ina takkii mo, o wuuroo bannge mo Hawaa woni oo, ko adii nde Hawaa tagetee. Ko doon Geno jom baawde Oo, tagi Hawaa, itti dum e wirgo nano Aadama. Ko nii woni, Aadama fini tan, yi Hawaa ina joodii sara mum. Ko nii Hawaa tagiraa e kattande Geno. O ari, omo timmi no Aadama (JKM). Ender sifaa njoodndam rewbe, Hawaa alaa mo fotndeteen njoodndam e biibbe mum, dum woni enen, gila ndeen haajooni, ko

noon kadi jikku mum moy'iri. Laatiima nde Hawaa tagaa ndee, o ari ko omo jogii teemedde jeedidi jubbul. To bannge njuuteendi, ko kanko e jom galle makko Aadama poti darde. Jooni heddi ko anndude hol hitaande nde be tagaa. Kono annabaabe ina kawri, enen kala ummi-den ko e Hawaa e Aadama. Jom karalle njuurndam en (biotechnologie) en mbiyi : "yimbe ngummii ko e baadi", kono diin widtooji ronkaama yo dañe heen ko laabi. Denndaangal jom diineji luurdaani wonde ngummi-den ko e yumma men Hawaa e baaba Aadama. So dum bennii, wiya nde Aadama fini o tawi Hawaa ina joodii sara makko ndee, dum wonanii mo kaawisaaji mawdi sanne. Caggal duum, doon do be njoododii doo, kanko Aadama e Hawaa, haa geno loowi e maabbe ngeña. Dum woni gidli ngnodiigu hakkunde debbo e gorko. Ngeña firti e Pulaar ko gidli umminooji gorko feewdee debbo walla debbo feewde e gorko fawaade e cellal ngoraagu gorko e ndewaagu debbo fof. so dum ittaama e neddo dakamme o nattat woodde. Ko dum tagi

debbo e gorko ina njamiraa yo cuur ngoram maabbe ngam beydude ngeña hakkunde maabbe. Nde ngeña loowaa e Aadama e Hawaa, Aadama wuuri wiyi ina yana e Hawaa, Geno wiyi mo : "ala, yo wood ko ndokku-daa mo". Aadama wiyi "ko dum woni ?" O wiya : "dum ko teje". O wiyi : "hol ko woni teje ?" O wiya "hoto ñaam kiidoo lekki, ko dum woni teje maa e makko." Duum noon, wayi ko no pudi gemha nih. Wiyaama kadi woni teje hakkunde Aadama e Hawaa ko juulde e annabi. E wiye winnidiyanke oo, Aadama hebii naamndaade joommum, hol mo woni Mohammed. Joom makko wiyi mo : "oon ko gooto e biibbe maa, ko kañum wonata annabi battindiido." Refti heen ko Geno memi keeci Aadama, ko ndeen ngeñu Aadama feeñi, ngeñu firti ko besngu. Ko ndeen Aadama e Hawaa pufdi jibinde. Ender besngu nguu, eddaajii kala njaltii heen : wodeebe e baleebe, gorko e debbo kala ko heen njalti, ko aldaa e luural to anndube. Caggal duum, Geno wadi e maabbe annoore mum. Oon mo hebii heen, oon laatiima ko goon-

gindo ; oon mo hebaani heen, laatiima ko keefeero. Ina e been biibbe Aadama annoore mum en ko peete, e dow duum, Aadama wiyi : "eehey maa joom am ! Aan kam holi bee ? Joomiraado wiyi : "bee ko koreeji maa annabaabe, aan Aadama. Ko caggal deedoo gede fof Geno toowdo oo, humani hakkunde Aadama e Hawaa. Nguun ñalngu noon ina hawri e ñalnde aljumaa caggal tiisubaar e waktuji men hannde. Ko dum addani nelaado (JKM) Mohammed teddinde ñalawma aljumaa, wadti kala mo ina humanee e biibbe juulbeø heewi Wadeede ko ñalnde aljumaa. Wiyaama ko ñadama buri moy'ude e Hawaa, kono ko Hawaa buri newaade. Caggal dumdoon Geno lonngini maleyka dee-noowo mbelemaaji oo, yo sud nokkuuji do be kodi dii, dum woni nokkuuji jinnaabe men dido bee cinkanaa nokku mumen haa yoodi, Geno toowdo oo, wertani yeeso Aadama leeso uurngo lati burdo fof urde.

Haa tonngode 191 njokken
Jibrial Muusaa Joop

Meduun Loh, « Oo kodo kaawniido »

«OoTumaranje kaawniido» (Teddungal Meduun Loh)

Wonde afo miñiraabe heewbe (maa shaa'Allah) weebanaano mi. Mi juutdii he guuma-gaamaalde won mawniraado naakira mi. Haa ndee dabbunde 1966, nde miin e Siidi wul Sheek min naati Farayse, min payi jipporde "la Muette" do Studio-Ecole Maisons-Laffitte wonnou, nder diiwaan Yvelines.

Gorko gooto ina fadi min. Denndaado leydi, suka mo duubi noogaas e joy. O wiyi min o wiyyate ko Meduun Loh. Mi heftinii yeeso makko. To Nuwasoot o hoofnoo ko Bolok 3º (3º Bloc), sara galle amen. Ndeen ko mi suka, njaggirno-moo-mi ko mawdo am, fedde amen dow mo min indentii, mo min kuli.

Gila oon subako mo o inniti, Meduun tammbii kam, dewñi-mi. Nder jonte e lebbi, o laatanii mi gaynaako, diisneteedo, dewnoovo he laawol. Kanko huurtani mi ko huuri he gede njuurndam. Kanko yery'atnoo mi yo mi yah to pemboowo; kanko darantonoo mi to ardrode dudal ngal hee tuma nde fiddere am aannii jannginoobe; kanko dukaatnoo mi so mi wadii ko hadaa, doon do turat-mi hoore he yeeso makko. Ko kanko weltotonoo so mi woodi nawde raay, ko heewaani koo (ngaandoytu-mi duum ko duubi yeeso nde haralde makko haalanii mi dum).

Weeyatnoo hakkunde amen ko uuranteeri cuudiindi, henndu ndu ngoow-mi, kono ndu korii-mi sifordee innde mum. Ko duubi duubi yeeso dum ciftor-mi uuranteeri suudu/mbaara njulliji, jontondiral am he Meduun ko no hakkunde "selbe" e "njulli" mum. Kono mi meedaa suusde haalande mo dum. So mi mijittiame heen jooni, dii duubi didi dii mbad-mi to "Studio-Ecole", yanti he duubi deftudi heen, nde min ngarti, nnanda-ta-mi ko he laawol cukaagu feewde cagataagal e mawngu, rewa daawe mum keeriide he ndeenga makko. Buuna Kan e Falastiin fudni he am aawdi pinal dawrugol, Meduun walliti fuddfude he am mawngu sara cukaagu am hade min fottude. Kanko lomtanii kam mawniraado mo nakkiranoo-mi, mo mi alaano, o woni haal do mi medaa sikkude saka hoydude.

So mi haalaani tatabo ballitdo tigi-rigi luggeendi jontondiral amen, mi waasa yobde diminna. Lebbi seeda caggal nde ngar-mi Farayse, Meduun soodi otooyel piddungel joodngel, Triumph. Wonaa Triumph "okkasion", ko keso pul, doon yalti mbayla. Ko kanko gooto woni janngoo wo « Studio-Ecole » gardoowo oto.

Miin goownoodo « taksiji » kantaaji Nuwasoot kam e otooyeji T45 dysillito-noodi hakkunde Kayhaydi e Bahbahbe, ngel otooyel moy'el njari arii ngal dow faar-

naare. Kikiide fof, caggal jande, maa he guurti, so tawii kay musidbe makko keebaaki, Meduun noddia mi yo min njaltide he Triump hee ; min naata he mbeddaji mawdi, min njahkinoo walla ndeegikino nder laabi île-de-France ; jeewte kimmude maa beltinoje, jaleede dow. Njuurndam ngel cudayel otooyel Engelewel jututii balde haa nder Muritani, ngel rokki min fartanje dannadaade ko yejjitaake hakkunde Nuwasoot e Rooso, min ngostondira kelmeendi luggiri hakkunde Wolof e Pulaar.

Ummitaade Studio-Ecole haa yettoo « Radio Muritani » saftanaani min, miin e Meduun e Siidi. Min ndañi fartanje hawrude he dwoowo mo hono mum alaa caggal mum, nder dingiral Rajo e Telewison Muritani : Muhameden Baaba lollirdo Baaba Faal, dimo uditiido, denndindo kattande, neddo beldo yiñam sanne.

Duubi sappo haa njahdi he naange ko Meduun woni ngooroondi, woni masir Rajo Muritani, so wonaa nde o rutti Farayse jann-goyde aasiñoraagal. Nde o wadaa Juñbinoowo golle, caggal duum 'Dowoowo Karallaagal, o laati jannginoowo gollal ngal, o Holliti mbaawka makko nder dingire gararte toowde e lesfude, haa yettii yubbinde gollo-toobe. O rewii he laabi mettudi, di yimbe yidbe wonde do foti e do fotoani, kono dum fof dey Meduun ko he yimbe be cadeelee njuurndam feydata tiidde.

Hedde maayirde kitaale 70, Meduun nawaa to ardrode karallaagal Dental Rajooji e Teleji Ngenndijji Afirik (URTNA : Union des radiodiffusions télévisions nationales d'Afrique) to Bamako. O faami doon waylude leydi ittaata kiram e ngañamtumaagu he koye yimbe. Gila adan, o tinii salaare haralleebé waali-wuro en, won heen nihi ko he haralde makko jande njeyaa. Kono ngol jimol wonaa kesol he makko, ko ngol o huñii.

Ko ndeen "dille 1989" njoli, warngooji yiñiji, tacchingol biibbe leydi, diiwgol biibbe leydi, warngooji dii ndewaani ñaawooje, diiwgol añañleñewol he golle, warngooji koninkooje. Keneeli ngañu e añañleñamaagu e ceeral ngutii haa njettii Bamako. Laamu Muritani etii waawnude yo goddo lomtine he ardrode senngo karallaagal URTNA. Kono ngu dañaani duum.

Meduun felliti kañum he hoore mum tottitde kayitaaji mum. Nde o firani-mi dum, tawmi ina yahdi he moy'ere makko e mawnude mo hoore. « Sinno dille dee tawnoo-mi ko Muritani, mbayat-mi ko no ujune-ujune Muritaninaabe bee nii, kaake am teeteee, muritaninaagal am yedditee. Tottitde kaayitaaji am woni hollitde mettere am, woni wondude mijo e hediibe bonnanaabe bee ». »

Nde mudda o tay'anano to Nehaande Karallaagal URTNA timmi, Kanko he galle makko be njoodii Senegaal. Mi haalanii on Meduun Loh jibinaa ko Senegaal ? Ina gasa ko mi jejitdo. Maa duum heewaani nafoore. Ndakaaru noon welaani, golle ngalaa, hiron-diroobe ina keewi. Baafe fof ko uddiide, alaa fof beedoowo juningo, kebbotoodo. Nde taw-moo-mi toon, he 1993, o wiyi mi : « So wonaa koreeji am badtiib, hay gooto mi anndaa doo. Wonaa giyraabe, wonaa ñe njangnid-mi, hay mo pijdu-mi he cukaagu. Hay gooto. Dara. Ko ina wona duubi didi, ko gootol ndañ-mi halfineede golle..., to Gambiya ».

Damal noon udditiima, to Mali. Julaabe aldube malinaabe, koreeji Kumaandal Ismayla Sih, baaba makko nehdo mo, cosii fedde heeroriinde boggi kumpitooji. Abe nganndunoo Meduun gila nde o ardi Nehaande Karallaagal URTNA. Abe kebtinnoo Juñbinoowo oo e golle gorko oo, be dabbiri mo yo o ardono be fedde maabbe ndee. Be nganndaano noon, be ndokki kam fartanje waawde sawndaade kadi Meduun Loh, be ndokki min waawde wultinde hakkunde amen ko benni, jaleede e njanoraaji, teenji noon e sahaaji di o bawlinta yeeso, o waya no nayeejo ñiaadid nii. Duubi ngarii, jontondiral amen wayliima, nattii rummude. Mi nattii wonde suka gorko mo alaa humpito mo o anndunoo to « Studio-Ecole », kono mido anndunoo, etee mbede anndi haa hannde, hay sinno duubi capande jeedidi bennaama, he yeeso makko ko mi suka gorko tan, no ndeen nii.

Caggal laawol makko didmol Mali, Meduun arti Senegaal. Ko o rokkano he njuurndam gasii he dee balde, to Ndakaaru.

Ko heftii mo koo buri seforde he ujune-ujune yimbe wodbe maaybe heen maa ñe njuurndam mum en bonnaa heen, haa boni. Buri teenjude he njuiteendi njuurndam Meduun Loh, ko ayaawo semmbe dogngó he neder makko. O meedaa yejjitde ko o dañnoo e nder tanaa bondo baawnoonoo warde mo, no heewbe maayiri heen nii. O meedaa yejjitde hay sahaa gooto been be o renndi mette. O meedaa hay sahaa gooto jaâde dokke gaddanoje mo turde geenol, maa jularaade ngonka makko mbele omo heba hakkeji makko badfiidi.

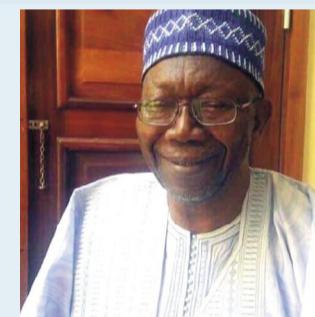
O laatinooma gooto he bee sukaabe ñe raay-yimre nde Prévert, hay sinno ko he ngonka e njuurndam ceertudam (mbele nii « Enfants du Sénégal Départés expatriés et naturalisés. Vous êtes de la ville Vous êtes de sa vie Même si mal en vivez Même si vous en mourez. » « Biybe Senegaal Yaltinaabe hodbe wontufe Kon ñe teeru Kon ñe njuurndam Hay so odon nguuri mettudam Hay sinno odon maaya heen. »

ade ceerti ?

Nde ngannduden gororde be ndewi, en mbaawaa waasde naamaade: holi no be mbadi haa nimsa e mettere mbaasi yoolde be ? Mi meedaa mijaade hono dum so artii he Meduun : holi no ndadirten he tsunami bernde laawiido nde leydi moolaari waylanii, wonti leydi tanaa ? No neddo wadata so leydi jabbinoondi dum gila he cukaagu, wontii leydi paaytundi dum ; nde kaadi kebtii ndi, nde ndi laati wertaango ondoondo ?

Nde naamni-moo-mi duum, o jaaborii mi ko jalkitde, o woni he fuuy nude haa nde o miijtii, o woni he moosde. Bayri jooni kam o yahii, pawotoo-mi tan ko he jaabtaali am, di timmaani, etee jowitidi tan he makko. So tawii Meduun ina tiidi he am e been annduue mo sanne, ko sabaabu nde moy'ye e neddaagal makko tawo : deendo cehilaagal, udditanii aduna ; moy'ye nde weeynaaka, kam e musidal e biyngu-yummaagu jiyyeteengal he makko banngeeji kala. Mbede yenanaa so Meduun yaltii he dumdo tawi yoobaaki mettere e yidde yoþtaade, wadi dum ko omo heddoraa nguu ngalu nedfaagal, kadi ina luggidi he wonki makko, alaa ko waawi arde he makko tawa wonaa ko Joomi makko fodi.

Hade am joofnude, mbede beyda, Meduun wonaa peccinoodo hakkunde ngenndijji didi, ko o gorko dentindo leyde tati tawi hay heen ngoottiriaawaa happaade mo, wiya kañum tan jeyi mo. Senegaal woni do o jibinaa, Muritani ko ngenndi ndi bernde makko subii, Mali ko leydi do o timmitini mbaawka e hattan makko. To bannge am, himmanaani-mi holi leydi o jeyaa, so o yidid o wona Muritaninaajo maa Senegaalnaajo maa Malinaajo, walla owona tati fof laawol gootol. Maa o duumo he hoore am yettaade njoodndam e goongantaagal no jee-reende Mejabaat El Kubraa, olaysiloo o nannda he Joliba, o faarnoo o hera he golle, no rewbe e worbe Bawol makko do o jibinaa doo. Hay leydi ngootiri o jeyanooka, kono kanko tan gooto o burii (Sahel Mawng) yaajide. Alaa fof hettere leydi jeynde mo, kono, haa leydi taggee, o hodii nder berde been dañbe fartnerje wondude he makko, anndube mo, horsinbe mo. Kanko Meduun Loh, oo « Tumaranje kaawniido, mawni am ».

Abdullaay Siree BAH
Nuwaasoot ñalnde 22 mee 2020
Fulo : Aamadu Malal Gey
- Fooyre Bamtaare

Coronavirus
COVID-19ARPRIM
Association pour la Renaissance du Pulaar en RIM | Fedde Bamtaare Pulaar he Muritani (FBPM)APROLAWO
Association pour la Promotion de la Langue Wolof en RIM | Mbootaay ngir yokkute läku Wolof ci Réewu Islaam bu MuritaniAMPLCS
Association Mauritanienne pour la Promotion de la Langue et de la Culture Soninke

Reentaade buri safraade !

Fagaru moo gën fàju !

الوقاية خير من العلاج

Na watten kaane xata,
a ya n fasu a jaarande !

غسل اليدين بانتظام

Sahaa e sahaa fof,
soodaade juude mum

Di raxas loxo yi

Na Kittun wanqi bire
su ti jî do saabuneالسعال أو العطس
في الكوع أو في منديل.Booy sèqët mbaa tisooli nga
def ko ci sa biir conc mbaa
ñandukaayDojjude walla islude
nder foloñtorjru walla
ñittorgelNan texu ma
tirigiso suuñifo noxo

استخدام المنديل مرة واحدة ورميه

Huutoraade ñittorgel
kuutorteengal laawol gootol,
werleeNan munnafe
ti suuñifo be ga sediniJéfandikool ñandukaay soo
noppee def ko ci pubelSo a sellaani,
suum hunuko maaWatten ga na ñi
xa yi xa da maske ro duNgam beydaade humpitaade, noddee :
Be ga xibaarun mulla, xirindi :
Ngir gën am xibaar wootelet ci :

1155

للمزيد من المعلومات

T°190 – suweñ 2019

Neegre huccinaande e rewbe : Sariya mo rewbe kooyaa

waawde tiddeede. Keftugol ndewaagu sukaabe rewbe, nduttoo mbara dum en, ko wayi no Kajjata Umar Soh to Tiiginte, kam e cukalel dewel jahrowel e duubí 9 to Baasikunu e lebbi didi bennudi dii, jiidaani e teetgol ndewaagu mo lig-gintunoo jahroowo e duubí 12 to Tuwil, falnde Tentaaw, tawi saabii dum ko sanndarma kalfinaado nokku oo, ina joodto-raa ko duum saabii gartigol oodoo sariya. Sanndarma oo kam, e saaha mo kaalaten oo, wadaama e « niiburu » (huunde nde aadaraaka) tawde ko debbo jeyaado kadi e hinnde le-sdiinaande e nder renndo hee (hardaane).

Hol ko teskini e loowdi sariya oo ?

Oodoo sariya faandaare mum ko heblanaade neegre huccinaande e rewbe, lelna laabi dagiidi baawdi danndude loraabe, daamana dum en lor keftiido dum en oo, rutto fawa kuuge e saabiibe dum be.

E nder faamamuya sariya oo, ndiidoo kelmeendi ko dum firi :

- « Neegre huccinaande e rewbe e sukaabe rewbe : kala gollal jillungal neegre huccinaande e debbo, jibinanngal dum walla baawngal jibinande dum lor walla muuseeki banndu, njogoram, hakkille, fittaandu, dañal mum e pinal mum, hay so ina jilli golle gjagol maa baawnugol walla kadgol joomum wellitaare mum, tawa alaa do fawi dum so wonii ko e nguurdam ndenndaandi walla teelfundi » ;

- « Teetgol ndewaagu (viol) : kala gollal cornugol e nder njogoram debbo walla suka debbo no dum waawi siforaade kala : tawa wonaa e nder dewgal tawa ko e ndoolndoolaagu e waawnere, gjagol maa bettere » ;

- « Kaljingol njogoram : farlinde e debbo maa suka debbo hettaade maa jabde golle pillide walla fooodugol banndu an-nominngol welemma ndewaagu tawa edum usta teddungal joomum sabu sifaa oo ina jaasna joomum walla hoyna dum walla jibinana joomum kulol e tooñannge » ;

- « Ko dagaaki haanaani (inceste) : jotondiral njogoram e debbo maa suka debbo tawi hakkunde mon hay dewgal ina harmi doon sabu jiidigal ballingal » ;

Deedoo gede nay ngoni cifaade e sariya oo, kollitoje wonde ko kañje kiisoraa no bonannde dowrowre nii, etee kuulal 3 e nder sariya oo wiyi jaßbugol oodoo sariya jeyaa ko e « bonanndeji ci mumtotako, mbuntataa » .

Ngaldoor damal gadanal ko seeda e eßbaande sariya oo, kono o etiima hubindaade fannuuji keewdi jotondirdi e bonannde yowitiinde e neegre huccinaande e debbo e suka debbo ko wayi no kuuge, gullitali bonnanaabe bee, daamordi, keesndagol laamu, jubbulé sariya potde toppitaade dum ekn... Haa e tonngoode paade njokken.

Maamuudu H. Joob

ALLO LILKOUL

À PARTIR DU 25 JANVIER 2019

Pour plus d'informations, contactez le service clientèle au 122.

RECHARGE
50 N-um

ACTIVER PAR CARTE DE RECHARGE EN TAPANT

*222*code_de_recharge*1#

Activer à travers le crédit existant : *590*60#

1 Heure valable 3 jours à l'activation du service.

Clients Zaki et Mauritani

La meilleure promo... Encore plus proche !

شنجيتل®
Chinguitel
Membre du Groupe expresso